

SİNEMA
Erdoğan MİTRANİ

Nuri Bilge
CEYLAN

SİNEMASI

Ceylan bu yıl Altın Palmiye'yi bileğinin hakkı ile kazandığı 196 dakikalık "Kış Uykusu" ile bir başyapıtın, daha da mükemmel bir başyapıtla nasıl aşılabileceğini gösteriyordu. "Kış Uykusu" Ceylan'ın en müzikal filmi. Nuri Bilge Ceylan önümüzdeki yıllarda karşımıza bunu da aşan bir çalışmayla çıkarsa, çok mutlu olurum ama **SANIRIM ARTIK ŞAŞIRMAM**

1959'da İstanbul'da doğan *Nuri Bilge Ceylan*, Ziraat Mühendisi babası idealist amaçlarla memleketi Çanakkale'ye tayinini istediğinden, iki yaşındayken ailesiyle Çanakkale Yenice'ye taşınır. Yenice kırlarındaki özgür çocukluk dönemi, ablası Emine ortaokulu bitirene kadar devam eder. O yıllarda Yenice'de lise bulunmadığından aile 1969'da İstanbul'a döner. İlkokul beşi, ortaokulu ve liseyi Bakırköy'de devlet okullarında okuyan *Nuri Bilge*, 1976'da İTÜ Kimya Mühendisliğine girer. Boykotlar, çatışmalar ve siyasi kutuplaşmalar nedeniyle derslerin sürekli kesintiye uğradığı iki kayıp yılın ardından tekrar sınava girerek Boğaziçi Üniversitesi'nin Elektrik-Elektronik Mühendisliği bölümüne geçer.

Lise yıllarından beri fotoğrafa özel bir ilgi duyan Ceylan, Boğaziçi Üniversitesi'ndeki eğitimi sırasında üniversitenin fotoğrafçılık (BÜFOK) kulübüne katılır. Görsel sanatlara ve klasik müziğe olan tutkusu üniversitenin zengin kitap ve müzik arşivi sayesinde daha da gelişir. Aldığı seçmeli sinema dersleri ve sinema kulübünün film gösterimleri, Sinematek'te filizlenmiş olan sinema sevgisi-

ni daha da pekiştirir. İstanbul'a döndüğünden beri yaz tatillerinin bir kısmını Yenice'de geçiren Nuri Bilge, doğa ile ilişkisini okulda da bırakmayarak dağcılık ve mağaracılık kulüplerine katılır.

1985'de mezun olduktan sonra Avrupa'da ve Nepal'de "*Hayatta ne yapmalıyım?*" sorusunun cevabını arayan *Nuri Bilge Ceylan*, bu soruyu Türkiye'ye döndüğünde Ankara Mamak'ta askerlik yaparken cevaplayacaktır: *Sinema!*

Askerlikten sonra bir yandan geçimini sağlamak için tanıtım fotoğrafları çekerken, bir yandan da Mimar Sinan Üniversitesi Sinema bölümüne devam eder. Hayata atılmak için acelesi olan, okulun yaşı otuza gelmiş bu en yaşlı öğrencisi, iki yıl sonra okulu bırakacaktır.

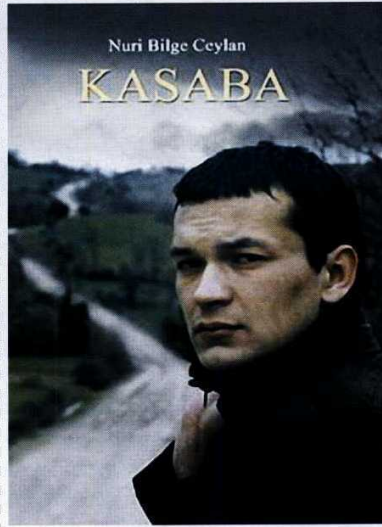
Koza

Sinemaya 1995'de "Koza" (1995) adlı kısa filmiyle adım atan Ceylan'ın bu ilk filmi Cannes Film Festivali'ne yarışmaya katılan ilk Türk filmi olmuştur. "Koza", yaşamış oldukları acı deneyimlerin sonucunda ayrı yaşayan yetmişli yaşlarındaki bir çiftin yeniden birlikte yaşamayı denemesini ve başaramayışını diyalogsuz olarak durağan görüntüler eşliğinde anlatmaktadır "Koza"nın ardından, Nuri Bilge Ceylan'ın görüntü yönetimi, ses dizaynı, yapımcılık, kurgu, senaryo ve yönetmenliğini, yani kısaca hemen her işi üstlendiği, "Koza"nın devamı sayılabilecek üç uzun metrajlı film gelir. Bazılarınca "taşra üçlemesi" olarak nitelendirilen bu filmlerde Ceylan, ailesini, akrabalarını ve yakın arkadaşlarını oyuncu olarak kullanmıştır.

Kişisel olarak bu filmler için "taşra üçlemesi" ifadesini uygun bulanlardanım. Çünkü, bir İstanbul çocuğu olan, ancak Yenice ile bağlarını hiç koparmamış olan Nuri Bilge Ceylan'ın, "taşra"yı benzersiz bir algılayışı var: bir yandan "şehirli"nin mesafeli ve eleştirel bakış açısı, diğer yandan da kendi yaşamışlığından, arkadaşlıklarından, kimi hısm ve akrabalarından

KASABA

gelen, "taşra"ya içinden bakabilen, bir bakıma taşralı bakış açısı. Bu yüzden "Koza", "Kasaba", "Mayıs Sıkıntısı" ve İstanbul'da geçmesine karşın "Uzak", sinemamızda "taşra" konusunda yapılmış en özgün filmlerdir.

Kasaba

Ceylan'ın ilk uzun metrajlı filmi olan ve başta Berlin Film Festivali (Caligari Ödülü), pek çok dünya festivalinde gösterilen üç bölümlü, otobiyografik ve pastoral "Kasaba" (1997) tipik bir Anadolu kasabasında yaşayan ve üç kuşağı bünyesinde barındıran bir ailenin hayatını çocukların gözlelerinden anlatan bir filmidir.

İlk bölüm, bir kış günü, ailenin 11 yaşındaki kızının okuduğu ve onun toplumsallaşma sıkıntılarını ve çevresindeki hayatın birtakım sosyolojik özellikleriyle tanışmasını sağlayan bir ilkokul sınıfında

geçer.

İkinci bölüm, okuldan çıkan kızın, kendisinden dört yaş küçük erkek kardeşini de yanına alarak, tabiatın ve hayvanlar dünyasının gizemleriyle yüz yüze gelmelerine neden olan bir yolculukla, ailelerinin kendilerini beklemekte olduğu kasabanın dışındaki mısır tarlasına yolculuklarını anlatır.

Üçüncü bölümde, o ana kadar birbirlerinin ve doğanın gizemleriyle yüz yüze kalmış olan iki kardeş, büyükler dünyasının karanlığına ve karmaşasına tannık olmak durumunda kalırlar. İlerleyen gece içerisinde çocuklar uyku ile uyanıklık arası bir bakışla ateşin etrafına oturmuş ve her biri başka bir şeyi temsil eden büyükler dünyasının çatışan, çelişen, zaman zaman sertleşen, bazen şefkate dönüşen ve yumuşayan gizemli dünyasına tanıklık ederler.

Mayıs Sıkıntısı

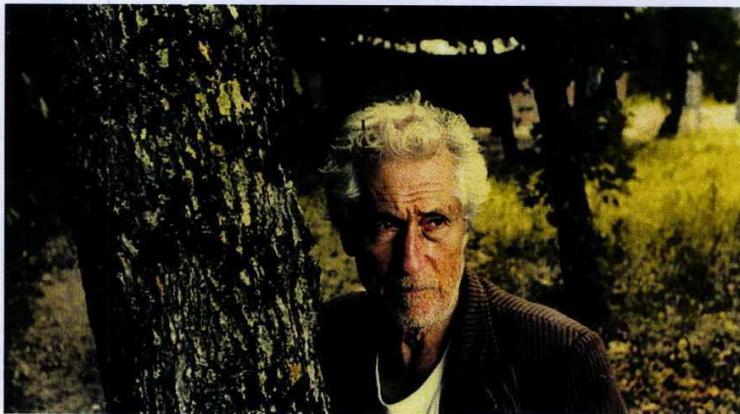
1999'da çektiği, ilk iki filmindeki otobiyografik izleği sürdüren "Mayıs Sıkıntısı" çocukluğunu geçirdiği kasabaya film çekmeyi kafasına koymuş olarak dönen Muzaffer'in hikâyesidir. Babası Emin, tarlasının yanındaki küçük bir ormanlık bölgeyi tarlanın hudutları içine katma mücadelesindedir. Dokuz yaşındaki yeğeni Ali, babasına bir müzikli saat aldrabilmek için uğraşmaktadır. Bu uğurda halası tarafından sı-

nava tabi tutulmayı kabul eder: bir yumurtayı kırk gün kırmadan cebinde taşımaya başırırsa saat konusunda bir şansı olabilecektir. Kuzeni Saffet, şansı ve talihi pek yolunda gitmeyen bir kasabalıdır ve renkli bir yaşam vaat eden İstanbul'a göç etmeyi hayal etmektedir...

Ceylan, herkesin küçük dertleriyle, sürprizlere kapalı hayatlarıyla yine de huzurlu görüldüğü bu kasabada, eskiye göre daha sıcak, daha sıkıntılı geçmekte olan Mayıs'ın öyküsünü, filminin final jeneriğinde, Rus taşrasının büyük ozanı *Anton Çehov*'a ithaf etmiştir. Sinemamızda hem bu kadar "bizden", hem de bu kadar "çehovien" bir tadı bulabilmenin benzersiz hazzını yeniden tatmak için on beş yıl daha beklemek gerekecektir. Ceylan *"Kış Uykusu"*nun final jeneriğinde de senaryonun Çehov öykülerinden esinlenerek yazıldığını belirtmek-

tedir. Şu farkla ki, bu kez Çehov, büyük bir sinemacının onca yıllık deneyiminin imbiğinden geçirilerek tamamen "NBC'nin Çehov'u"na dönüşmüştür.

Uzak

"Uzak" (2002), yaşamakta olduğu hayatla idealleri arasındaki mesafenin giderek büyümekte olduğunu kaygı içinde duymayan bir fotoğrafçının, yabancı ülkelere gidebilmek için köyünden kalkıp İstanbul'a gemilerde iş aramaya gelen genç akrabasının bir süreliğine evinde misafir etmek zorunda kalışının öyküsüdür. Nuri Bilge'nin kamerasını çok seven İstanbul, ona yıllardır kimseye göstermediği o olağanüstü güzellikteki karlı yüzünü bol bol kullanarak filme olağanüstü bir katkıda bulunmuştur.

56. Cannes Film Festivali'nde yarışan ve favori filmler arasında gösterilen *"Uzak"*, festivalin Altın Palmiye'den sonraki ikinci önemli ödülünü "Büyük Jüri Ödülü", "Grand Prix"yi kazanır. Filmde yalnız ve yabancılaşmış iki kuzeni oynayan filmin başrol oyuncularını *Muzaffer Özdemir* ve film tamamlandıktan hemen sonra bir trafik kazasında ölen *Mehmet Emin Toprak*, Cannes'da "bir filme büyük ödüllerden yalnız biri verilir" kuralının henüz geçerli olmadığı o yıllarda, "En İyi Erkek Oyuncu Ödülü"nü paylaşarak Türk sinema tarihinin en parlak başarılarından birine imza atarlar. *"Uzak"*, 23'ü uluslararası olmak üzere 47 ödül alarak Türk Sinemasının en fazla ödül kazanan filmi olacaktır.

Artık hayatında Ebru var

21. yüzyıl, Nuri Bilge Ceylan'ın yaşamına önemli değişiklikler getirerek başlamıştır. 1976'da Ankara'da doğan, fotoğrafa 1992'de AFSAD'da başlayan ödüllü fotoğrafçı Ebru Yapıcı ile tanışmaları evlilikle sonuçlanmıştır. Bu evliliğin, sadece ikilinin özel yaşamı için değil, Türk Sineması için de önemi büyüktür. Bir bütünün iki parçası gibi birbirini tamamlayarak gerçek bir "çift" oluşturan Ebru ve Nuri Bilge Ceylan'ın birlikteliği mesleki yaşamlarında da çok önemli meyveler vermiştir.

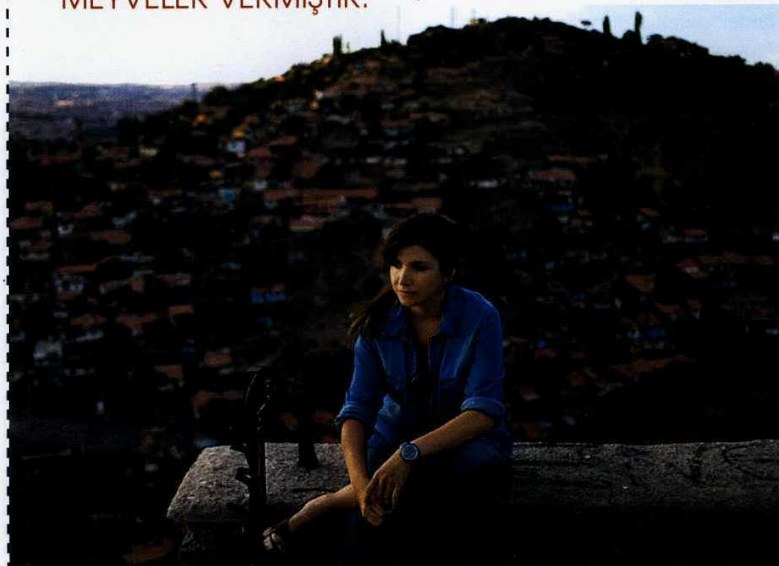
(Mesleki yaşamlarında "da" dememin sebebi var; birkaç yıl önce Antalya'daki otelimizde, festivaldeki ilk gösterimden sonra "Üç Maymun"u ne kadar

BİR BÜTÜNÜN İKİ PARÇASI GİBİ BİRBİRİNİ TAMAMLAYARAK GERÇEK BİR 'ÇİFT' OLUŞTURAN EBRU VE NURİ BİLGE CEYLAN'IN BİRLİKTELİĞİ MESLEKİ YAŞAMLARINDA DA ÇOK ÖNEMLİ MEYVELER VERMİŞTİR.

çok beğendiğimi konuşurken Ebru'yla Nuri Bilge'ye yanımızda oynayan dünya sevimlisi oğulları Ayaz'ı göstererek "aslında yaptığınız en güzel ortak yapım bu" demiştim. Yenilerde onlara Tibet de katıldı. Mutlulukları daim olsun!)

Ebru Ceylan da eşi gibi sinemacı. Marmara Üniversitesi Sinema Televizyon bölümünden mezun olmuş, Mimar Sinan Üniversitesi Film Yapımı bölümünde yüksek lisans yapmış. İlk kısa filmi "Kıyıda", 1998'de Cannes Film Festivali'nin yarışmalı bölümüne seçilmiş. "İklimler" in başrolünü oynadıktan sonra "Üç Maymun" un sanat yönetmenliğini yapmış. "Üç Maymun" dan beri Nuri Bilge'nin bütün filmlerinin ortak senaryo yazarı.

"Üç Maymun", Yeşilçam Ödülleri'nde en iyi senaryo seçildiğinde Nuri Bilge ve Ercan Kesal ile birlikte en iyi senaryo ödülü almaya çıktıklarında Nuri Bilge her zamanki zarafetiyle "Ben önceden senaryolarımı yalnız yazıyordum o yüzden de hiç ödül alamıyordum. Şimdi neden ödül aldığım ortada sanırım" dediğinde pek de haksız sayılmazdı. Ebru'nun gerçekten de NBC senaryolarına katkısı büyük.

İklimler

Ceylan'ın "Uzak"ın ardından çektiği dördüncü uzun metrajı "İklimler", 2006 Cannes Film Festivali'nin yarışma bölümüne kabul edilerek Fipresci ödülünü almıştır.

Farklı bölgelerin kendine has iklimleri olduğu gibi, ruhların da kendi iklimleri vardır. Üstelik değişmek için mevsimlerin dönüşünü beklemeyen, anlık değişimler bile gösterebilen iklimler. İsa ve Bahar, çalkantılı ruhlarının farklı iklimlerinde ortak bir mutluluğu paylaşamamaktadırlar. Mimar olan İsa ile televizyonda çalışan Bahar, iki farklı iklimin yaşandığı Kaş ve Ağrı'da, birbirini takip eden süreçlerde bir araya gelirler. Kaş, güneşin, kuytuda tek bir bilinmeyen bırakmayan parıltılı hali ile Ağrı ise soğuk ve kardan sıkı sıkıya örtülen bedenlerin aksine, kar beyazının aydınlığı ile, gerek hayatlarında gerekse ilişkilerinde hiçbir bilinmeyen bırakmayacaktır...

"İklimler", Ceylan sinemasında birçok "ilk" in filmidir. Ceylan'ın o güne kadar çektiği bu en büyük bütçeli film, taşrayı bırakıp İstanbul burjuva yaşamına odaklandığı ilk film, dijital görüntü teknolojisiyle kotardığı ilk film,

bir de görüntü yönetmenliğini kendisinin üstlenmediği ilk filmidir.

İlk kez beraber çalıştığı ve sonraki bütün filmlerinin görüntü yönetmenliğini üstlenecek olan Gökhan Tiryaki, bundan böyle yönetmenin görmek ve göstermek istediklerini bire bir aktaran üçüncü gözü olacak ve onunla çektiği bütün filmlerde çok sayıda ödül kazanacaktır.

"İklimler"e kadar hep özgün ve kişisel bir sinema yapmış olan Nuri Bilge'nin akıcı ve görsel açıdan etkileyici bu son çalışmasını ilk izlediğimde, içerdiği *Antonioni* tadı beni epey şaşırtmıştı. Güçlü görünümünün bencil ve zayıf kişiliğini gizleyemediği erkek ile çaresizliğinden bile güç alabilen kadın karakterleri sanki üstadın kaleminden çıkma gibiydi. Sinemaya yeni başlayan bir gencin, günümüze kadar sinema yapmaya devam eden ve kendini durmadan yenileyen *Antonioni*'nin 45 yıl önce yaptıklarına, farklı bir sinema diliyle bile olsa, yeniden dönmesi önemli bir başarı olabirdi ama, ulusal ve uluslararası alanda kendini artık iyice ispatlamış bir sinemacının böyle bildik sularda yüzmesi beni biraz rahatsız etmişti. Yönetmenin bu kez kamera önüne de geçerek, başrolleri Ebru Ceylan'la paylaşması başansız değildi ama, ne Nuri Bilge bir *Mastroianni* ne de Ebru

bir *Jeanne Moreau* ya da *Monica Vitti* değildi ve oyunculuğun kulsursuz, hatta olağanüstü olması gereken bu tarz sinemada bir yetersizlik duygusu oluşturuyordu. Filmde oyunculuğundan çok etkilendiğim, daha önce "Uzak"ta da gözüme çarpan, Ercan ile evlendikten sonra *Nazan Kesal* adını alacak olan *Nazan Kırılmış*'ın, sinemamızın ve tiyatromuzun en önemli oyuncular arasına gireceği o zamandan belliydi.

Yıllar sonra, "İklimler"e aşırı mesafeli yaklaşımıyla, filmlerine duyduğum hayranlık bir yana, tanıştıktan sonra dostluklarından da müthiş keyif aldığım bu ikiliye haksızlık yapıp yapmadığımdan emin olmak istedim. Filmi tekrar izlediğimde öykünün "çok fazla *Antonioni*" olduğu düşüncesi değişmedi ama bu kez, ilk seyredişimde pek algılamamış olduğum Nuri Bilge'ye has o gizli ve hınzır mizah duygusunu keşfetmekten çok mutlu oldum.

"İklimler"ın önemli bir getirisi Nuri Bilge'nin filmin mekân aramaları sırasında, askerlik yıllarından beri el sürmediği fotoğraf sanatına 2003 sonlarında geri dönmüş olmasıdır. Artık sinema ve fotoğrafı beraber yürüten yönetmenin fotoğraf konusundaki en etkileyici çalışması, her bir resmi tek başına bir film gibi duran büyüleyici dizisi "*Sinemaskop Türkiye*"dir.

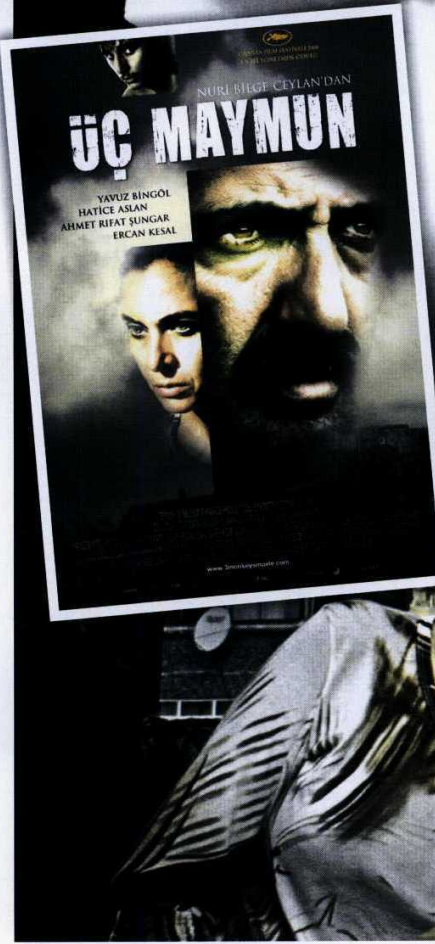
Üç Maymun

Küçük zaafıların büyük yalanları doğurmasıyla parçalanmış bir ailenin, gerçeklerin üzerini örterek bir arada kalma çabasını anlatan "Üç Maymun", 2008 Cannes Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü aldığı Ceylan, yaptığı teşekkür konuşmasında "Bu ödülü tutkuyla sevdiğim, yalnız ve güzel ülkeme adıyorum" demiştir.

Altından kalkamayacağı acılara ya da sorumluluklara maruz kalmamak adına gerçeği bilmek istemek, onu görmemek, duymamak, hakkında konuşmamak yani "Üç Maymun"u oynamak, onun var olduğu gerçeğini ortadan kaldırmı mı?

Yaklaşan genel seçimlerde bir muhalefet partisinden aday olan iş adamı Servet, ıssız bir yolda ölümüne yol açan trafik kazasının sorumluluğunu almamak için, o sırada araçta bulunmayan şoförü Eyüp'e para verip kendisinin yerine hapse girmeye ikna etmiştir. Eyüp hapisteyken Servet, onun karısı Hacer'le ilişkiye girmiştir. Hacer'in 17 yaşındaki oğlu İsmail'le bir yıl sonra hapisten çıkan Eyüp durumu farkına varırlar. İsmail ailenin "namusunu temizlemek" amacıyla Servet'i öldürünce Eyüp onun hapse girmesini önlemek için, daha önce patronunun kendisine yaptığı teklifi kimsesiz gariban bir gence yapacaktır...

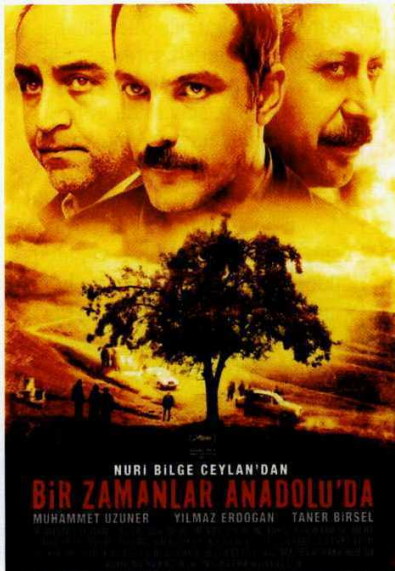
"Üç Maymun" her şeyden önce, Nuri Bilge, Ebru ve aile dostları Ercan Kesal'ın ortaklaşa yazdıkları senaryosu ile çok iddialı bir çalışma. Ceylan hem her tarafı tuzak dolu bir "Yeşilçam" öyküsü anlatıyor, hem de kendi hazırladığı bu tuzaklara hiç düşmeden, ucuzluğa, kolaylığa, bayağılığa hiç kaçmadan öyküsünü çarpıcı ve yalın bir biçimde götürüyor! Bu yalınlık ve sadelik içinde de beklenmedik, ve de çok dokunaklı, ve de çok ekonomik bir duygusallıkla filmine

kilit bir karakteri, "ölen kardeş"i katıyor. (Bu konuda Japon Korku Sinemasına göndermeler bulan kimi eleştirmene kesinlikle katılmıyorum; "hayalet" filmin belki de en sevecen, en sevilesi kişisi! Sine-masal buluş olarak da son derece özgün.)

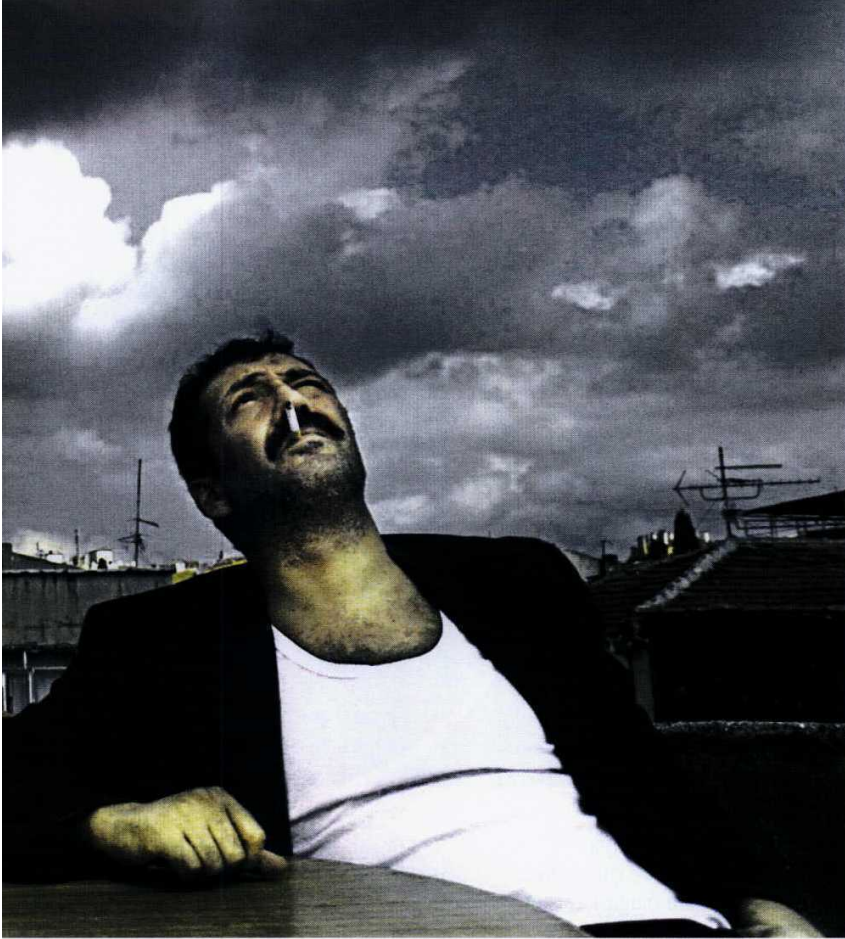
Oyuncu yönetimi kusursuz. Hatice Aslan, Yusuf Bingöl ve Ercan Kesal çok iyiler. Filmin ilk yarısını

neredeyse tek başına götüren Ahmet Rifat Sungar ise, gerçekten olağanüstü! "Üç Maymun", "kişilerinin ayrı bir dünyada yaşadığı"nın altını çizmek için kullandığı kahverengi tonlamalara kaçan "sepia"ları için bile tekrar tekrar izlenmeye değer. İstanbul Nuri Bilge'nin kamerasını, Nuri Bilge'nin kamerası da İstanbul'u çok seviyor. Ve nasıl Reha Erdem Göksu'da bambaşka bir İstanbul yaratmışsa, Ceylan da Cankurtaran'da çok farklı bir İstanbul oluşturuyor.

Bir Zamanlar Anadolu'da

2009'da jüri üyesi olarak gittiği Cannes'da, 2011'de "Bir Zamanlar Anadolu'da" filmi ile yarışan ve Jüri Büyük Ödülü'nü Dardenne

kardeşlerle paylaşan Ceylan, böylece "Cannes'dan eli boş dönmeyen auteur" unvanını korumuştur. Ceylan, "Bir Zamanlar Anadolu'da"nın senaryosunu, asıl mesleği hekimlik olan Ercan Kesal'ın gençliğinde yaşamış olduğu bir olaydan yola çıkarak yine Ercan Kesal ve Ebru Ceylan'la beraber yazmıştır. Başrollerini Yılmaz Erdoğan ile Muhammet Uzuner ve Taner Birsel'in paylaştığı, bir doktor ile cinayet soruşturması yü-

rüten bir savcının 12 saatlik gerilimli hikâyesini konu alan "Bir Zamanlar Anadolu'da" ile Ceylan, "İklimler" ve "Üç Maymun"dan sonra taşraya geri dönmektedir.

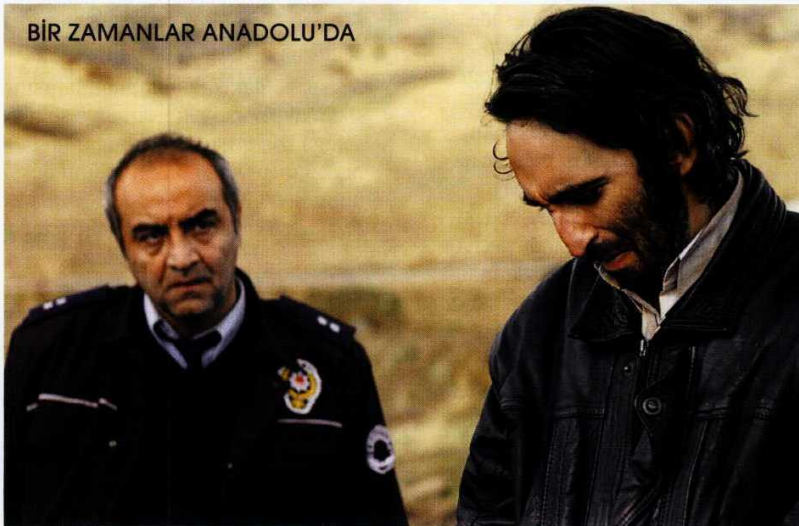
Filmin adının Sergio Leone' nin "Once Upon a Time in America"sına bir gönderme olduğuna katılmıyorum. Olsa olsa, uzun meditatif planları ile aynı yönetmenin çorak Vahşi Batı destanı "Once Upon a Time in the West"e bir selâm çakıyor olabilir.

Bu da uzak, yakın herhangi bir etkilene değil de, westerne getirmiş olduğu alaycı ve entelektüel bakış açısı zamanında aşağılanan, yaptığı son derece özgün çalışmalar "spaghatti western" diye aşağılanan, değeri ancak ölümünden sonra tescillenen Leone'ye bir kadirşinaslık olabilir. Sanırım öykülerinin sığığını etkileyici bir görsellikle makyajlayarak pek çok izleyiciye yutturabilmiş olan Roger Vadim, ya da Claude Lelouch için söylenmiş bir söz vardır: "İyi yönetmen ölür, kartpostal fotoğrafçısı olur". Bu ifade günümüz Amerikan Sinemasında ipe sapa gelmez öyküleri, müthiş bir teknoloji, bol efekt, üçüncü ve dördüncü boyutların katkısı ile allayıp pullayarak sergileyen pek çok film için de geçerlidir.

Görkemli bir görselliği öyküsünün hizmetine vererek izleyiciye anlatısının hem enginlerinde hem derinliklerinde gezinebilme fırsatı yaratan az sayıda auteur vardır. İlk aklıma gelenler, destansı filmlerini lirik bir opera gibi kurgulayan, sinemanın en büyük "estet"i, 1 x 2,35 oranındaki "Cinemascope" ekranı en iyi kullanan Visconti ile benzersiz uzun siyah-beyaz planlarını bir kez izlemiş olanın bir daha unutamayacağı Bela Tarr ve tabii ki insanlı ve insansız mekânları filminin oyuncular gibi kullanabilen, hatta "L'Eclisse"de ya da son kısa filmlerinde olduğu gibi başrolde oynatabilen ilk ve tek yönetmen olan Antonioni.

Sinemayı çok iyi bilen ve sıkı bir "sinefil" olan, "Sinemaskop Türkiye" ile bu boyutlardaki fotoğrafın ustası da olduğunu kanıtlamış olan Nuri Bilge, "Bir Zamanlar Anadolu'da" ile, rahatlıkla bu büyük ustaların yanında yer aldığını gösteriyor. Neredeyse üçte ikisi karanlıkta geçen filmin, üç otomobilin farlarının aydınlatığı Anadolu yollarındaki o uzun planlarının her biri çerçeveletilip duvara asılacak kadar güzel. Ercan Kesal'ın muhtarı canlandırdığı, mum ışığında çekilen sekans ise görsel sinema antolojilerinde yer alacak kadar mükemmel.

BİR ZAMANLAR ANADOLU'DA

Kış uykusu

"Bir Zamanlar Anadolu'da" konusunda bir söyleşide Nuri Bilge'ye, bu su gibi akan 157 dakikalık filmin katıksız bir başarıya ulaştığını söylediğimde, için için böyle kusursuz bir çalışmayı aşmanın çok güç olacağını da düşünmüştüm. İki yıl sonra Ceylan, 2014'de Altın Palmiye'yi bileğinin hakkı ile kazandığı 196 dakikalık "Kış Uykusu" ile bir başarıya ulaştı, daha da mükemmel bir başarıya ulaştı, aşılabilirliğini gösteriyordu.

"Kış Uykusu" eski bir tiyatro oyuncusu olan Aydın'ın, Kapadokya'da, adeta bir kış uykusuna yatmış gibi görünen Anadolu bozkırlarının ortasındaki ıssız bir mekânda, kendisiyle, hayalleriyle, sevdikleri ve taşrayla kurduğu ve düşe kalka sürdürmeye çalıştığı ilişkilerini konu alıyor. Kan-koca ve kardeşlik bağları da dahil her türlü insan

ilişisinin, çaresizlik, hayal kırıklığı, önyargılar ve çıkışsızlıkla mühürlenmiş olan o ağır kapısını aralıyor...

"Kış Uykusu" nun başrolünde, Ebru ile Nuri Bilge'nin müthiş senaryosu var. Olay örgüsü neredeyse yok, filmin hemen tamamı diyaloglardan oluşuyor ve her kelimesiyle "gerçek" olan bu diyaloglar bütün karakterleri "gerçek" kılıyor. Sadece ana karakterlerin değil, yan karakterlerin de kendi iç dünyalarında kaybolmuşluğu ve iletişimsizliği, babasının küçük İlyas'a attığı tokat hariç, bu uzun filmin hiç bir anında kişiler arasında en ufak bir bedensel temas olmayışıyla veriliyor.

"Kış Uykusu" Ceylan'ın en müzikal filmi. Bu müzikalite, sadece yönetmenin ilk kez, az da olsa bir filmde fon müziği kullanmasından (sanırım bir Schubert piyano sonatı) kaynaklanmıyor. Üçlü ve az sayıda kalabalık sahnelerde bile konuşmalar hep iki kişi arasında geçiyor ve diyalogların tamamı sanki ikişer sazlı bir sonat dizisi oluşturuyor. Fonda düşsel bir Kapadokya'nın sisli, karlı ve ıssız görüntüleri oda

müziği olarak gelişen bu sonat serisinin "es"lerini oluşturuyor.

Ceylan'ın dehası, bu kadar edebi bir metinden okunacak değil, seyredilecek bir sinema duygusu elde etmesinde. Filmde yılki atlarının çekimleriyle bir Tarkovski, doğal aydınlatmayla çekilmiş gibi duran iç mekânlardaki felsefi derinlikli "oda sineması" duygusuyla bir Bergman tadı bulmuş olan eleştirmenlere itirazım yok ama bence "Kış Uykusu", "damardan" bir Nuri Bilge Ceylan filmi.

Yönetmenin o hınzır mizah duygusu bu kez filmin tamamına yayılmış. Ömür boyunca, tiyatro dahil, etrafındaki her olaya ve herkese yüzeysellikte yaklaşan Aydın karakterinde, ülkenin tüm "aydın"larına acımasız bir eleştiri de yatıyor.

3 saat 16 dakikalık bir filmi, bırakın sıkılmak, keşke bitmesin diye soluk soluğa izlettirmekte Ceylan'ın müthiş oyuncu yönetiminin rolünü de unutmayalım. Başrollerdeki Haluk Bilginer, Demet Akbağ ve Melisa Sözen kadar yan karakterlerdeki Ayberk Pekcan, Serhat Kılıç, Tamer Levent, Nejat İşler ve Nadir Sarıbacak da çok başarılılar.

NBC'den şimdilik bu kadar. Önümüzdeki yıllarda karşımıza bunu da aşan bir çalışmayla çıkarsa, çok mutlu olurum ama sanırım artık şaşırمام. ■